

«Hvis rettferdigheten går under, har det ikke lenger noen verdi at det lever mennesker på jorden.»

Kant.

Nr. 6 - 1984 - 33. årgang
Løssalg kr. 5,-

Ingen hensikt å fremstille Nasjonal Samling som borgerlig

Av VIDAR

Jeg ser av førstesideartikkelen SOSIALISME OG SOLIDARITET i aprilnummeret av FOLK OG LAND at man prøver å nærme seg spørsmålet: Var NS sosialistisk eller ikke? Vanligvis er det NS' fiender som krangler om dette. Men det synes også å ha vært tilløp innen bevegelsen. Jeg har en del kommentarer til dette.

Den nasjonale oppvåkning

Ser man generelt på den nasjonale oppvåkning i Europa, vil man kunne se at den utviklet seg i alle samfunnslag. Enkelte steder begynte den som en regulær arbeiderbevegelse med sosialistiske trekk. Derimot valgte den helt fra første stund et annet spor enn den marxistiske. Disse to retninger var konkurrenter. Mange gikk det først senere opp for i hvilken leir de hørte hjemme.

Bevegelsen var en protest mot den kapitalistiske makt utøvet av folkefremmede inntrengere og mot overnasjonale makthavere som bestemte over hodene på folk. Den samme bevegelse begynte omtrent samtidig i den småborgerlige leir. Det sosiale budskap sto sentralt også her. Man fryktet dessuten marxismen og dens utsikter til tap av personlig eiendom og initiativ. Senere sluttet adelen seg til, i en del land. Den hadde alltid vært nasjonal og patriotisk, og fra gammelt sterkt tilknyttet militærmakten i yrkesmessig forstand. Mennesker fra alle disse lag av samfunnet ble nær sagt med ett klar over, — eller gjort klar over — hvor skoen trykket. Nasjonen måtte løsrive seg fra den nye form for fremmed makt representert ved

(Forts. side 7)

Samtaler med Stalin

— EN SLUTTREPLIKK TIL STEINØYGARD, OG ANDRE SOM IKKE HAR GNIDD SØVNEN UT AV ØYNENE —

Av ARNE HEIBERG

Jeg anbefaler Steinøygard å lese Milovan Djilas bok med samme tittel som overskriften på dette innlegget. Djilas stiller i «samme klasse» som vår hjemlige, sagnomsuste, kommunistfrelst «helt» Nordahl Grieg — men Djilas hadde ikke samme lykke som Grieg — å få dø under krigen med sine blåøyde idealer intakte: Djilas overlevet og fikk oppleve den knusende desillusjonering av sin tro — som Koestler...

Få har hatt private samtaler med Stalin, enda færre har festet sammen med ham — og ingen tro kommunist har skrevet ned og fortalt hva den forsupne tyrannen fortalte sine tro tjenere i drikkelagene under og etter krigen.

Nilovan Djilas hadde en lang karriere bak seg i det jugoslaviske kommunistpartiet: Tilbragte år i fengsel før krigen, ble torturert men tiett, deltok i jugosla-

venes reisning mot tyskerne — og var fra 1943 og til begynnelsen av 50-tallet en av de 4 som ledet landet — i den «komite» hvor Tito var formann.

Jeg skal fatte meg i korthet og gi et raskt sammendrag av Stalins uttalelser som har relevans til Steinøygards og andre blåøydes tros-forhold til Sovjet:

«— Det var en grov tabbe av oss at vi ikke besatte Finland i 1944», sier Stalin ved en anledning.

Etter å ha uttrykt sin misnøye med det franske kommunistpartiet, som ikke benyttet kaoset ved krigens slutt til å starte den vepnede revolusjon — og i samme åndedrag berømmet de greske kommunister for den bitre borgerkrig de innledet da tyskerne trakk seg ut — fører despoten til: — Men halve Europa er iallefall vårt! — Og om 20—25 år har Sovjet hentet seg igjen

(Forts. side 7)

Quisling-arkivene som forsvant

Meldingen om funnet av Vidkun Quislings arkiv kom timene før dette nummer av FOLK OG LAND gikk i trykken. Vi har derfor ingen mulighet for å gi sikre opplysninger om innholdet, og hvor arkivet har befunnet seg i tiden frem til det dukket opp på en søppelhaug i Oslo.

Gjetningene er mange, men vi må gå ut fra at arkivet er stjålet fra Maria Quislings leilighet eller kjellerlokaler i Erling Skjalgssonsgate, der det var minst to innbrudd før alt ble sikret etter hennes død.

Hvis dette er tilfelle kommer samlingen inn under arveoppgjøret, og storparten av funnet vil tilhøre Universitetsbiblioteket. Kopier av brev og dokumenter vil i så fall bli tilstilt Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie, hvilket var anført i hennes testamente.

Vidkun Quisling hadde også et annet arkiv.

Det forsvant i maidagene 1945.

Dette arkiv inneholdt flere viktige dokumenter, og Nasjonal Samlings fører hadde den gang tatt alle forholdsregler til at papirene skulle kunne overleveres rette vedkommende for historisk oppbevaring i fremtiden.

Tidlig om morgenen 9. mai 1945 meddelte han sine folk på Gimle, at han ikke under noen omstendigheter ville ha arkivet

gjemt eller ødelagt. Det ble derfor overlevert daværende politimester Heinrich Meyer på politistasjonen i Møllergaten 19, med anmodning om at det måtte overlates Quislings advokat.

Dette ble ikke gjort.

Under rettsaken mot Vidkun Quisling viste det seg at bare en tynn mappe med papirer fra arkivet ble lagt frem, alle til skade for den tiltalte. Hovedtyngden av arkivets dokumenter var forsvunnet, deriblant de papirer som gikk i Quisling's favør.

Regjeringsadvokat Sven Arntzen sa i et presseintervju etter dødsdommen: «Vi hadde 8. mai ingen grunn til å dømme Quisling til døden, men så fikk vi hans papirer». Han nevnte IKKE et ord om de underslåtte papirer, der det bl.a. fantes Quislings brev til general Laake der han sier at han ikke ville tjene som offiser under det revolusjonære arbeiderpartistyre, og generalens imøtekommende svar. Der var også listen over fremstående nordmenn som sto klare til å tjene Terboven som et alternativ til Quislings nasjonale regjering, og videre Quislings ordre i 1945 til Hirden som unndro den fra tysk kontroll. I arkivet fantes også andre frikjennende og formildende dokumenter.

Under rettsaken kom Quislings forsvarer med følgende

spørsmål til sin klient: «Det falt Dem ikke inn å tilintetgjøre noen ting av det som fantes der ute?» (på Gimle).

Quisling: «Nei, absolutt ikke. Jeg kunne ha tilintetgjort det meget lett, for jeg hadde spesielle papirer som man har anvendt mot meg i en egen mappe. Jeg kunne bare ha kastet den i sentralvarmen. Jeg gjorde det ikke. Det sa jeg til politiet.»

Aktor: «Men det er ikke tiltaltes mening å hevde at De ikke hadde andre papirer enn den lille mappen vi har her i retten fra Deres arkiv?»

Quisling: «De har tatt alt hva jeg hadde der ute».

Aktor: «Alt hva der var den gang. Men Deres arkiv har neppe vært så lite tidligere».

Quisling: Jeg har ikke ødelagt noen ting, ikke ett papir, med sikte på en slik situasjon».

Etter denne del av forhøret summet det av rykter blant journalistene i rettsalen, der det kom frem ytringer om at arkivet rett og slett var underslått av rettsinstansene.

Arkivet som nå er funnet, har ingen forbindelse med det arkiv som forsvant i 1945. —

Hvem vet, — kanskje finner vi også det på en søppelhaug i Oslo.

ET BRENNBART EMNE :

FILMEN OM FELDMANN-SAKEN SØKES STANSET

FOLK OG LAND har karakterisert mordet på ekteparet Feldmann som den verste forbrytelse i norsk kriminalhistorie.

Da vi sist skrev om saken ble vi truet med injuriersøksmål, ut fra at de tiltalte ble frifunnet i lagretten.

Nå vil Marcusfilm A/S lage film om Feldmannsaken på basis av Sigurd Senjes glimrende bok.

Det er filmprodusent Bente Erichsen som skriver filmmanuskriptet, og etter at en av gjerningsmennene forsøker å stanse prosjektet, har hun fått advokat Ole Jakob Bae som juridisk konsulent.

Også folk i Trøgstadbygden legger vansker i vegen for Marcusfilm A/S. Som grunn oppgir de at det er en skam at filmselskapet skal tjene penger på emnet, vel vitende om at det ba-

re er «Olsenbanden» som har skaffet penger i kassa til et norsk filmselskap. I Norge tjener man nemlig ikke penger på å lage film, men er avhengig av statsstøtte.

For lesere som ikke kjenner opptakten til en av de største rettsskandaler her hjemme, anbefaler vi boken av Sigurd Senje som kom ut for to år siden: «EKKO FRA SKRIKTJENN», (Pax Forlag) men les også den uredde fremstilling av saken, som journalist Guri Hjeltnes bragte i «Arbeiderbladet» lørdag den 16. juni i år:

Rakel og Jacob Feldmann reiste i fem dager.

Mot friheten, trodde de. Mot tryggere liv enn det jødene i Norge opplevde denne seinhøsten 1942.

De var på flukt. Hals over hode forlot de bosted og forret-

ninger i Oslo. Med seg hadde de klærne de sto og gikk i, hans sjeldne gullur, hennes smykker og rikelig med penger i kontanter. Hun hadde bare høyhælte sko. Som for så mange andre flyktninger, var eneste mulige vei å gå til fots over grensen.

Men grenselosene falt ekteparet i ryggen — i all forstand. I stedet for å løse Rakel og Jacob Feldmann i retning Sverige, ble de ført til ulendt terreng, tett-vokst skog ved et tjern ikke avmerket på kart, Skrikerrud tjern.

Ekteparet trodde de skulle raste, men ble overrumplet, slått ihjel med hånd, pistolkolber og en hjemmelaget kølle. Rundt dem surret gjerningsmennene te-lefonledning og festet en stor stein til hver, på 10 og 20 kilo. Deretter skjov de likene ut i tjer-

(Forts. side 7)

Satans røst fra statskirken

Minnes med gru vår kjærlighetsløse kirke etter okkupasjonen, kontra frikirkene og de forskjellige sekter.

Spesielt husker jeg Frelsesarméen og Sentralkirken i Bergen som besøkte oss fanger i konsentrasjonsleiren på Espe-land.

Ved utgangen ble hver fange trykket i hånden og fikk med seg sitt «Gud velsigne deg».

Jeg kan ikke minnes noen ord som har grepet så dypt ned i mitt sinn, så sulten var man på litt vennlighet og forståelse.

Fra Statskirken og storparten av de statsansatte prester hørte vi derimot bare satans røst, der Berggravs «Folkedommen over NS» ble nyttet som den godkjente bibel.

Også idag godkjenner Statskirken hva som helst.

Den godkjenner abort og homofili, og forlengst har den godtatt forfølgelsen og fengslingen av kristne i Sovjet.

Heldigvis begynner det norske folk å få øynene opp for Statskirkens bedrageri mot Guds ord, og stadig forlanger flere at private menigheter og trossamfunn må overta det hele, slik at statslønte prester og biskoper blir satt utenfor, til fordel for en høyning av moral, tro og offervilje.

Høy lønnsklasse og status teller idag mest for statskirkens folk.

Gud selv betyr ikke noe.

KRISTEN ABONNENT,
Indre Arna

Det norske storskryt

Churchills krigsbøker blir bare som et lite forord i forhold til den norske litteraturen om 60-dagers-krigen og motstandskampen i Norge.

Som England forøvrig syntes helt uvitende om etter engelsk krigslitteratur og offisiell historieskrivning å dømme.

Wilhelm Wold,
p.t. Stockholm

Canaris

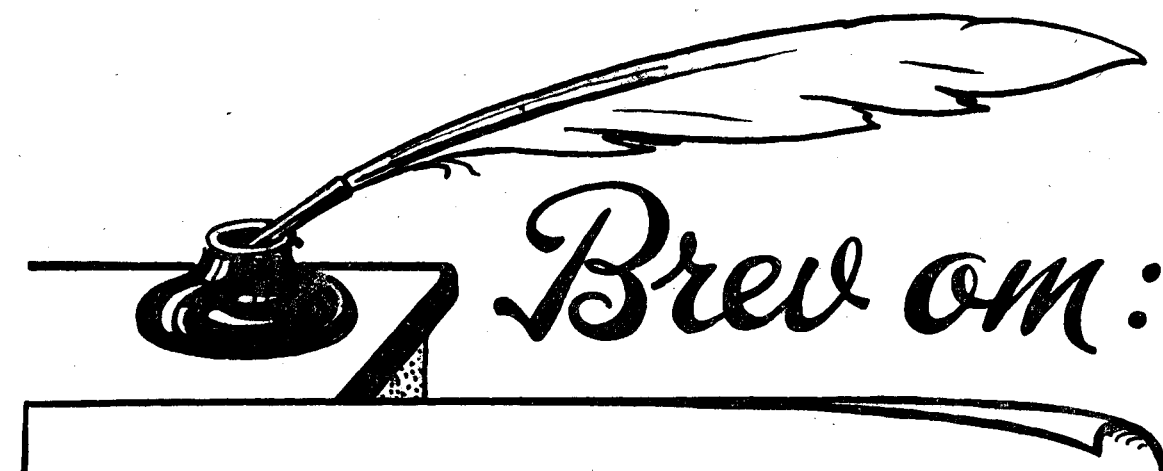
Det tyske etterretningsvesens sjef, CANARIS, motarbeidet Adolf Hitler på alle vis og var en god mann for de allierte.

I en bok, «OPPRØRERE i HITLERS BORG», heter det om Canaris:

— For å hindre at Hitler skulle seire, samarbeidet han i stor utstrekning med utlandet.

— Ingen tysker har gjort en innsats mot Hitler som kan måle seg med hans.

Men, herr redaktør, Hitler var da valgt med parlamentarisk flertall og landet var i krig. Følgelig hadde man plikt til å følge den lovlige regjering.

Det samme som ble fremholdt for oss da vi ikke ville følge Nygaardsvolds regjering.

Vi ble landssvikere, forredren Canaris ble en helt.

Dag Solsnes,
5000 Bergen

Tilbake til samfunnet

Er vi egentlig kommet tilbake til samfunnet?

I det rent ytre er de fleste av oss kommet tilbake. Vi har fått jobber, og mange av oss er blitt arbeidsgivere med motstandere i arbeidsstokken, vi betaler våre skatter og etterkommer lovens bud — som tidligere. Som tidligere? NEI! Med hjerte og hui er vi ikke kommet tilbake. Det er fortsatt noe som skiller, og vi kan aldri, aldri komme tilbake før dette «noe» er fjernet.

I et samfunn hvor urett, drap og snikmord har vært godkjent, hvor lovene er trådt under fot, — i et slikt samfunn er det ikke noen skam å være dømt. TVERT IMOT. Men det er ting som gjør meg ondt, en ting som for alle tider hindrer at jeg atter kan forenes med dette samfunnet:

Det er at ordet landssviker skal stå i rettsprotokoller og strafferegistre og historiebøker, at mine barnebarn og barnebarns barn skal læres opp til å tro at jeg var en sviker. Det sårer meg helt inn i hjerterøttene, hele min sjel reiser seg til protest mot at denne løgn skal bli stående i det norske folks rettsbevissthet.

Og jeg føler at jeg her har praktisk talt alle NS-kamerater med meg: Før ordet landssviker er strøket fra vårt og våre slekters navn, før kan vi ikke komme tilbake som de samme arbeids- og offerglade samfunnsborgere, som vi var tidligere.

Vi er ikke landssvikere, hverken fra moralsk eller juridisk synspunkt. Derfor har vi svart NEI på dommerens spørsmål, derfor svarer vi fortsatt NEI på spørsmålet om vi ikke angrer.

INO og FOLK OG LAND har en stor oppgave, og har utrettet utrolig meget.

La oss helhjertet slutte opp om institutt og avis.

AKTIV
Odda

Tankevekkende

Jeg har nettopp lest boken «BROEN VED ANDAU», som forteller om opprøret i Ungarn.

I den fant jeg følgende:

— I seks år foret USA oss med frihetspropaganda. I seks år trampet russerne oss ned i sølen. Vi hadde ingen ærlige aviser, vi kunne bare stole på det som dere fortalte oss. (Amerikanerne)

Da vi reiste oss til revolt for de tingene som dere hadde bedt oss kjempe for, hvor mange amerikanere gikk da i bresjen for å hjelpe oss? INGEN.

Da tyskerne i Øst-Berlin gjorde opprør, og da polakene gjorde opprør i Poznan, hvor var amerikanerne?

Under vår revolusjon var dere tause. Det var taust langs Donau og i USA og i De forente nasjoner.

ROSA Trondheim

Tysk og engelsk disiplin

Vi kunne ferdes trygt i by og bygd under okkupasjonen, og mange minnes de tyske soldaters eksemplarske oppførsel.

Det gjør også Gudbrandsdølingene når de ser hvordan engelske villmenn herjer dalen under de årlige militære øvelser.

La oss lese hva en tysk abonnent skriver til FOLK OG LAND's redaksjon, der han forteller om et lite intermezzo i Bergen sommeren 1940. Vi har ikke forandret noe på vår venns artige oversettelse til norsk:

— Naa jeg forestiller mig: I aaret 1940 var jeg 21 aar gammel. Jeg komme over Larvik til Norge.

Mine stasjoner i Norge var Hordalands hovedstad Bergen og Narvik i Nordland fylke. Jeg komte til Norge, da kamphandlinger var over i juni 1940.

Tyske vernemaktens militærrettsvesen var mycket haard og skarp. I omgangen med norske mannfolk, kvinnerne, frøkener og barn er vi maatte legge for dagen ytterste disiplin og manns-tugt. Naturligvis gav det nogle mindre uttagelser. For eksempel:

I Bergen sommer 1940:

En tyske kamerat har sich for-elsket sig i en café i Bergen stad i en unge Bergens jente. Han og hun sidete ved en bord i caféen. I en kaerlighedsanfall denne her tyske soldat laeggede hans ene arm over Bergenske jentens skuldre. Hun frabede sig denne her soldatens oppførsel. (Jenten (frøken) visste hans navn. Hun fortaellte det hennes foraeldrer. Hennes far gikk til tyske vernemaktens Standort-kommandanturen. I soldatens kompani han ble bestrafft med flere dagers skarp militær-arrest paa grund av «Schaigund des Ansehens (aktelse) av tyske vernemakten».

Ich liebe Skandinavien.

Med vennlig hilsen
Günther Westphal,
Schönwohlder Weg 20,
D 2300 Kiel-Hasse
Deutschland

Spådom

Min spådom er, at i fremtiden, kanskje i den yngste generasjons tid, vil de små nasjoner ikke få leve sitt selvstendige liv. Overbefolkning, konkurranse og «trangt livsrom» vil forplante trykket og true det. Disse nasjoner vil bli samlet under et European Government (underlagt FN) og med et Europeisk Storting. De vil få hver sin guvernør eller «Høykommisær», en utvikling vi forøvrig allerede skimter konturene av.

Abonnent, Roa

Forsvar og frimodighet

De bemerkninger som av NS-medlemmer ble gjort i rettsalene m.h.t. den norske regjering Nygaardsvold, som i farens stund flyktet til London, ble mottatt med en viss iskald ro og fordømmelse.

Men alt som ble fremholdt og sagt fra anklagedes side ble senere også nyttet i argumentasjonen fra den annen side. Så mange år er gått at det kan sies med legal kraft og autorativ tyngde.

Be f.eks. NRK om å kjøre om igjen Frimodig ytring av oberst Erik Quam, om «Norges forsvar».

Det var slike «frimodige ytringer» som i retten ble belønnet med 1 års tilleggsstraff for NS-folk.

Jentehird-medlem

Sodoma og Gomorra

Tilfeldig kom jeg over et eksemplar av «Dagbladet» fra 16. januar 1973, der vår avdøde kamerat, Per Dahlen, «slaktet» et program i NRK's «Vindu mot vår tid».

Det gjaldt homofili.

Han skrev bl.a.:

«Jeg har med omhu valgt overskriften Sodoma og Gomorra. Det heter at utskeielsene i disse byer ble så store at «menn drev skjendselsverk med menn og enden måtte komme». Harde ord, men de har en appell og en moral: Det staker nemlig opp veien vi skal gå både etisk og estetisk!

Er vi belemret med noe unormalt, så har vi ikke lov til å opphøye det som normalt. Det er kors vi skal bære! Det er noe meget viktig for et menneske å «gå i sitt lønnkammer» med sine vansker. Er det en du finner som har de samme vansker, vel — ta da han eller henne med deg — lev så og del disse vansker sammen, men gå ikke ut på gater og steder og i TV og forgift tanker og sinn hos mennesker som er spart for dette!

Jeg har stor medfølelse med de av mine medmennesker som er så uheldige at de er kommet skjevt ut av en ublid skjebne, men for all del, la ikke det bli til forargelse og anstøt for normalt utviklede!

Med dyp medfølelse ber jeg dere som har dette kors om å kjempe deres kamp sammen, men ikke i TV og liknende media.»

Jeg husker Per viste meg innlegget den gang, og med sin humoristiske sans lo han hjertelig da jeg bemerket ordene fra utskeielsene i Sodoma og Gomorra: «... og enden måtte komme».

Han ville også sikkert ha ledd hvis han under årets «Homse-dager» hadde sett en transparent, der det sto: «Er enden god, er allting godt».

Ingen tvil:

For de homofile er enden nær.

Lisbeth H.,
Kristiansand S

Anvendt psykologi:

— Nu er ingen lenger kommunister, — de er anti-nazister!

En glimrende taktikk!

Ung leser,
Kongsberg

KLIPP, KLIPP, KLIPP, KLIPP...

Mange lesere er svært flinke til å sende oss avisutklipp.

Vi kan umulig følge med i alle aviser og tidsskrifter selv, så vi er meget takknemlige for klipp fra leserne.

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Redaktør: Kåre Haugerud. (Treffes kun efter avtale.)
 POSTADRESSE: Boks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1 - Tlf.: (02) 19 06 71 (Tlf.svarer)
 Kontortider: Enerhaugplassen 4, Oslo:
 Mandag kl. 17—20, tirsdag kl. 10—14 og onsdag kl. 18—20.
 Abonnement: Pr. år kr. 80,-. I omslag kr. 100,-. Utlandet + kr. 10,-.
 Giro: Post 5 16 45 04. Bank 6063.05.01248
 Abonnement løper til det oppsies skriftlig.
 Utgiver: A/S Historisk Forlag
 Annonser forskuddsbetales med kr. 1,- + m.v.a., pr. spaltem.m.
 Minstepris kr. 50,-
 Trykk: Viking Boktrykkeri A/S

Idrett og politikk

Idretten er en stor gave til alle dem som kan forvalte den. Den krever meget, men den gir så meget mer igjen. Den appellerer i seg selv til menneskets beste egenskaper, den foster kameratskap og solidaritetsfølelse og skaper en mentalitet som ikke tåler svik og krysteri.

Idretten er også blitt legemets og de sunne instinkters naturlige reaksjon mot tidens mekanisering og ensformighet. Vi ser den som et middel i vår kamp for et harmonisk liv.

Det vil derfor være stor synd hvis politikken skal trenge seg inn i idrettslivet og splitte utøvernes lek og kappestrid. Slik politisk splittelse er likevel ikke noe nytt innen idretten, noe vi får inntrykk av etter de siste års avisoppslag om bokotter både her og der

Det er nok å henvise til at det er gått 60 år siden Arbeidernes Idrettsforbund ble stiftet, der Rolf Hofmo på stiftelsesmøtet innledet med å fastslå at

«så lenge det må kamp til for å leve, må også idretten i sin art være politisk».

Ja, det gikk så langt at Arbeidernes Idrettsforbunds landsstyre enstemmig vedtok følgende:

«Intet medlem av A.I.F. som besøker de borgerliges stevner kan inneha tillitsverv innen forbundets lag, dommerlag og kretser. Lagene pålegges å føre protokoll med gjennomførelsen av beslutningen og innrapportere til kretsstyret de medlemmer som fortsetter sine besøk på borgerlige idrettstilstelninger. Såvel kretsene som lagene opptar et energisk opplysningsarbeide om medlemmenes plikter overfor A.I.F. og gjør dem bekjent med A.I.F.'s stilling til den borgerlige idrett».

Vedtaket fikk som resultat at all mistankens sed og alle soppefengte instinkters råskap fritt fikk gro opp innen medlemsstokken i A.I.F. og angiverier og annen lumpenhet florererte.

Kanskje ble vi derfor spart for noe, da A.I.F. ikke fikk noen respons på en annonse forbundet satte inn i avisene i 1940:

«A.I.F. UNDER OKKUPASJONEN

Idrettslagene må oppta sin virksomhet igjen, få reorganisert styrer og utvalg hvis dette er nødvendig og samle medlemmene til trening på ny.

Rolf Hofmo (sign.)»

En tid etter denne kunngjøring ville tyskerne gjerne ha en landskamp i fotball mellom Norge og Tyskland.

Saken ble behandlet i Administrasjonsrådet, hvor det i møteprotokollen, side 177, bl.a. heter: «Arbeidernes Idrettsforbund (A.I.F.) har overfor Sosialdepartementet meddelt at man på det hold ikke hadde noe imot planene».

Hvordan gikk det med Rolf Hofmo etter okkupasjonen? Jo, han ble i 1945 nestformann i Norges Idrettsforbund.

LITTERATUR KJØPES

Signal og lign. litteratur fra krigstiden kjøpes.

Eksp. anv.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag kl. 17—20, tirsdag kl. 10—14, onsdag kl. 18—20.
 Postadr.: POSTBOKS 924 SENTRUM, 0104 OSLO 1.
 Kontoradr.: ENERHAUGSPLASSEN 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.

Harald Schaaning 80 år

Harald Schaaning fylte 80 år ikke minst hans betingelsesløse lojalitet.

Faktisk kjenner vi ikke større idealist enn ham, der han siden Nasjonal Samling ble startet i 1933, har fylt hver eneste dag med arbeidet for sak og idé.

Det vil si i over femti år.

Og fortsatt er han like aktiv, der han skjøtter sin ulønnede jobb på INO-kontoret, ved siden av sitt styreverv i instituttet.

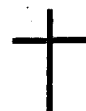
Vi som har den glede å være hans medarbeidere vet hva det vil si å kunne støtte oss til hans klokskap, hans offervilje og selvforbyggende besluttsomhet, og

På den store dag mottok Harald Schaaning hilsener fra sine mange venner, som alle ga uttrykk for takknemligheten over hans innsats, — og for hans ubrytelige gode kameratskap.

Når dette skrives er han igjen tilbake på INO-kontoret, der vi forhåpentlig vil finne ham rask og frisk i mange år fremover. Til glede for oss alle, til gagn for saken.

Takk for at DU er DU, Harald.

Kåre Haugerud

Vår kjære

INGA ANETTE ENGEN,
f. Dverseth

gjekk frå oss 14. august 1984.

For familien
Trygve Engen

EN QUISLINGS MANN HEDRES I NRK:

70 år siden Tryggve Grans Nordsjø-flyvning som var den lengste flytur som inntil 1914 var foretatt over havet

Den 29. juli, på Olsokdagen, var det 70 år siden major Tryggve Gran utførte den store og vågsumme bedrift å fly fra Cruden Bay, syd for Peterhead i Skottland, til Orre på Jæren på fire timer og ti minutter med et 80 hk Bleriot-aeroplan. Det var inntil den tid den lengste flyvning som var foretatt over hav uten å se land. Været var stormende og flyvningen foregikk for det meste i skyer. På grunn av den tilspissede krigssituasjon foregikk ferden uten værvarsler av noen art. Gran styrte derfor utelukkende etter kompass og etter størrelsen og retningen av bølgenes skumskavler.

For å forstå hvilken fremragende prestasjon dette var, skal man huske på at det gikk ennå 13 år før Lindbergh foretok sin flukt over Atlanterhavet. Tenk på den eventyrlige utvikling flyveteknikken i mellomtiden hadde hatt. Gran var så å si pioneren på distanseflyvningens område. Hans Nordsjø-fly står nå på Teknisk museum i Oslo — Staten kjøpte det — og alle som ser det ryster på hodet og finner det ufattelig at slikt pinneverk har kunnet befordre et menneske over havet.

Det var en dåd som under andre forhold ville ha gjort Gran til en verdenshelt i hele den siviliserte presse, — slik som Lindbergh ble det senere. Men bedriften falt i slagskyggen av de store utenrikspolitiske begivenheter. Selv om det ikke ble mindre for det, fikk ikke Gran den belønning og den glorie som han med rette hadde krav på. Nå heter det jo at dåden i seg selv er en belønning, men det må ha vært en noe bitter sannhet for Tryggve Gran å svelge ved senere tiders panegyrikk over andre flyvebedrifter. Han har der- ved lidt en urett, som imidler-

tid ingen kan trekkes til personlig ansvar for. — Det har vært et av skjebnens capriciøse innfall at det skulle være slik.

Som en anerkjennelse av den utførte bedrift ble han utnevnt til premierløytnant i det norske flyvevesen. Han gikk deretter i engelsk tjeneste og tjenestegjorde ved vestfronten som kanadiere Teddy Grant under flyveangrep og natthflyvninger. Senere fikk han det ansvarsfulle hverv som sjef for «hjemme-luftskvadronen» å bevokte arsenalet i London. En oppgave som han løste så utmerket at han ble utnevnt til major.

Det er forøvrig ikke mulig ved denne anledning å gi et utsyn over Tryggve Grans eventyrlige liv, som gir spennende kapitler av vågemot og romantikk, og gjør ham til inkarnasjonen av ungdommens dådslust og eventyrtrang. Det er tilstrekkelig å minne om hans sydpolsferd med Scott, som fikk slik tragisk slutt. Han var med de 11 menn som fant likene ved den store isbarriere. Gran besteg vulkanen Erebus, han har gjennomstreift New Zealand og besteget dets høyeste fjell Mt. Cook. Han styrte ned i Nova Scotia, og han foretok skiferd over Svalbards innenlandsis.

Tryggve Gran har også utgitt en rekke glimrende guttebøker, — men best minnes vi vel «Hvor sydløst flammer», hvor han forteller om kappløpet til sydpolen, hvor vår egen Roald Amundsen kom inn som førstemann.

I radio den 29. juli i år ble Tryggve Gran minnet som en av de første og største i flyvningens historie, og i det ypperlige radioprogram fikk vi høre et intervju med ham, hentet fra et opptak under okkupasjonen.

I programmet ble ikke nevnt

at han var en av Vidkun Quislings dyktigste menn, som også i okkupasjonsårene gjorde en stor innsats for folk og land.

La oss til slutt nevne at det i 1939 ble reist en minnestein på Stavanger flyplass i forbindelse med hans store flyvebedrift. Tryggve Gran var selv til stede.

Forsvarsministeren, sjefen for luftvernstyret, sjefene for hærens og marinens luftvåpen og rådmannen hedret han i sine taler som «den tapre og fedrelandsskjære sønn av Norge».

I 1945 ble han av de samme mennesker slept til fengsel og fornedrelse, sammen med ti tusener andre gode nordmenn.

Sognepresten som fulgte Quislings urne

I anledning av den store artikkelen om sogneprest Asle Enger i forrige nummer av Folk og Land, vil jeg gjerne tilføye noen små opplysninger. Disse har jeg direkte fra Maria Quisling som stod meg meget nær. Dessverre var jeg ikke i Norge da hennes manns urne ble ført ned til hans foreldres gravsted ved Gjerpen Kirke, hvor hans far, prost Quisling jo var sogneprest i mange år. Ellers ville det vært en selvfølgelig at jeg hadde blitt med. Denne urnen har sin egen historie. I mer enn et ti-år hadde den nemlig stått i et skap hos politiet, og blitt nektet Maria å få utlevert. Men til syvende og sist var det da folk i toppposisjoner som fikk satt igjennom at hun skulle få denne urnen ut-
 (Forts. side 7)

«HAN SOM TOK TRÅSSÅ» da tyskerne inntok Egersund

En leser fra Egersund ringer oss:

— Vi kan ikke stole på Den krigshistoriske avdeling. (D. K. A.) Alt hva den skriver om tyskeres inntakelse av Egersund er direkte løgn.

— Hva sikter du til?

— Egersund var det første sted tyskerne satte seg fast i Rogaland, og det ble ikke løftet noe våpen mot nordmenn.

— Hva skriver Den krigshistoriske avdeling? (D.K.A.)

— Bare løgn. Men jeg skal sende redaksjonen både løgnrapporten og sannheten om hva som virkelig skjedde. Alt sto i «Stavanger Aftenblad» den 9. april 1965.

Vår leser holdt sitt løfte, og la oss først lese hva Den krigshistoriske avdeling (D.K.A.) skriver:

«Klokken 04.15 kom et fartøy inn søndre løp til Egersund og satte kurs mot jageren «Gyller»s vanlige fortøyningsplass. «Gyller» var ventet tilbake til Egersund om morgenen den 9. april etter å ha eskortert et tysk fartøy fra Jærens Rev til Kristiansand.

Det var ennå temmelig mørkt, slik at skipet som kom inn bare kunne skimtes. Vaktmannen på «Skarv» skulle nettopp til å varsle sjefen, som var nede i sin kahytt, om skipet, da det fra dette ble praiet på norsk: «Dette er «Gyller» — ta mot fortøyningsne.» Vaktmannen og en fyrbøter løp inn på kaien for å ta imot trossene fra fartøyet. Her ble de med våpen holdt i sjakk av besetningen på fartøyet, som viste seg å være et tysk kombinert minesveiper og eskortefartøy på 600 tonn. Fartøyet la til langs kaien. Kort etter kom der tre liknende båter, som også la til

ved kaien. Fra båtene ble det satt i land en hjulrytter-eskadron på 150 mann, som marsjerte opp i byen, hvor de tok de norske soldater til fange og besatte telegraf-, jernbane- og politistasjonen.

Sjefen for «Skarv», som under de gitte forhold ikke kunne varsles, merket ikke noe før tre tyske marinefolk kom ned i kahytten og tok ham til fange. Det var håpløst å sette seg til motverge, men han fikk iallfall telefonert til Kristiansand sjøforsvarsavsnitt og gitt melding om det som var hendt. Også besetningen på «Skarv» ble internert i «Totalen» og ført til Sola.

Han som tok trossa

— Det var nå vel ikke akkurat slik det gikk for seg, sier Tollef Åse som har arbeidet på kaien som pakkhusformann for firmaet Odd H. Torjusen i Egersund i 45 år.

— Det var nok meg som «tok tråsså» den natten. Jeg glemmer ikke det så lett. Vi var på kaien for å ta i mot kystruten «Vestri» som skulle kommet i 01-tiden. Vi var fire mann pluss en toller på kaien. Mine kolleger var Sigurd Fredriksen, Martin Waldeland og Tudor Kristiansen. Fredriksen hadde gått og lagt seg på en divan på kontoret. Etter en tid gikk Waldeland og jeg en tur utover Varbergveien for å se om det var tegn til at båten skulle komme. Men vi så ingenting. Det var stummende mørkt. Vi hadde hørt om «Rio de Janeiro» og om at alle fyrene skulle slukkes og vi fikk nå bevis for at det siste var sant. Det fantes ikke lys fra sjøen.

Så daffet vi tilbake til kaien igjen og da gikk Waldeland opp på kontoret til de andre. Jeg ble alene på kaien. Og så dukket

plutselig en båt ut av mørket. Båten la seg så fint til at det kunne ikke gjøres bedre om en hadde fått en Egersund-skipper til å gjøre det. Og trossen ble slengt i land. Jeg trodde det var jageren «Gyller» som vanligvis hadde plassen sin akkurat der jeg var, så jeg drømte ikke om at det var noe muffens. Ikke før jeg hadde slengt trossen over pillaren. Men da ble det plutselig folksomt på kaien. Det vrimlet av soldater, men de var så stille, så stille. Så hørtes det en kommandostemme fra brua og da skjønnte jeg at det var tyskere. Jeg så at noen av soldatene gikk mot «Skarv» som lå like framfor tyskeren. De tok jo den båten uten noen motstand. Straks etter gikk de like mot «Losjen» der det samme ettermiddag var kommet noen soldater fra Madla. Likeså gikk de like ut til skomaker Haugelands hytte på Varbergveien. Der lå det noen soldater på vakt. De var også kommet om ettermiddagen. Såvidt jeg vet ble de tatt uten motstand. Ellers gikk tyskerne like til telegrafstasjonen. Det virket som de var like godt kjent i Egersund som vi som hadde bodd der i all vår tid. De må ha hatt gode medhjelpere, de karene.

Mine kolleger kom ned på kaien straks etter at tyskerne var gått i land og Fredriksen stilte seg ved siden av meg. Vi var vel ikke så høye i hatten noen av oss.

— Det kom flere båter?

— Ja, det kom en like etter den første og den la seg til lenger nord. Og senere kom det enda en, men den gikk ut igjen nokså fort.

— Hvor mange tyskere var det i alt?

— Nei, det er umulig for meg

DEN MERKELIGE KRIG:

— Forvinn, sa politimesteren i Florø til marinen

Da kapitulasjonsordren for Sør-Norge kom hadde krigen vært i ca. 3 uker. Den hadde vært improvisert fra dag til dag på den norske side, og improvisasjonens kunst gikk i første rekke ut på å løse defensive oppdrag. Den offensive innstilling kom til uttrykk hos enkelte offiserer og mannskaper, men var et ukjent fenomen for de øvrige. Karakteristisk for den militære og politiske ledelse er det at med kunngjøringen om kapitulasjon til mannskapene og soldatene, ble det nærmest i en bisetning nevnt at de som «ville fortsette kampene i Nord-Norge, fikk lov til å gjøre det, men på eget initiativ». — Her var sannelig ingen Dunkirk-ånd!

«Deserteringen» fra jageren «Troll», torpedobåten «Snøgg» og ubåten B6 i Florø 3. mai er en trist historie. Disse fartøyene hadde fått ordre om å gå over til Sjetland etter at Sør-Norge hadde kapitulert. Fartøyene måtte imidlertid først til Florø for å bunkre. Her kom en sint politimester ombord og forlangte at fartøyene skulle forsvinne, da de nå oppholdt seg i tysk besatt område. Men skipssjefene tok ikke hensyn til denne politimesteren. Om ettermiddagen den 3. mai fikk politimesteren imidlertid besøk av en del gaster som spurte om det ville bli regnet som

desertering hvis de rømte fra sine skip. Til dette svarte politimesteren at det ikke ville bli regnet for desertering om de så gjorde, og at de absolutt burde reise hjem så snart som mulig. — Slik gikk det til at da de tre krigsfartøyene var seilklare, manglet de mannskap til å føre dem til Sjetland. Samtidig ble det gjort kjent for skipssjefene at fylkesmannen hadde underrettet de tyske myndigheter i Bergen om at tre norske krigsfartøyer lå i Florø og at tyskerne hadde gitt ham ordre om å sørge for at de ble liggende hvor de var og at de i sin tid ble overlevert til tysk militær myndighet i intakt stand. Etter dette ble fartøyene gjort klar til overlevering til fienden. Tyskerne må ha vært mildt forbauset over denne form for svar av eget land. En fjorten dagers tid ble de tre norske krigsfartøyer liggende ubemannet i Florø, mens mineleggerne «Gor» og «Vale» lå i Midtgulen med kommandoen strøket og ventet på tyskerne de også. Omsider kom tyskerne opp og tok dem på slep til Bergen.

Det er «Bergens Tidende» som forteller dette.

Hverken fylkesmann eller politimester var medlemmer av NS. Tenk om de hadde vært det!

ORIGINALTEGNINGER

av Damslett til salgs.
Tidligere brukt av norske og tyske aviser.

B.m.: «Høystbydende»

MANEDENS «PERNILLE»:

Jeg hadde ikke trodd at så skulle hende men jeg henfalt virkelig til OL-psykose ja i den grad at jeg faktisk følte meg delaktig i de nasjonale nederlag på et vis. Det er jo ikke det å få delta som spiller noen rolle lenger bare gull er godt nok ikke minst for norske deltagere. Men det må være skjönt å stå øverst på seierspallen og høre sitt lands nasjonalsang bli spilt til ære for en selv.

Tilsvarende fryktelig må det ha vært å ha sittet på celle eller bak piggrådgjerder i 1945 mens landsmenn feiret seiren utenfor. Jeg tenker på disse som ifølge de domspapirer de etter hvert ble utstyrt med alle visste at Norge fortsatt var i krig med Tyskland etter den

10. juni 1940. At stortingsmenn og dess like ikke visste ut eller inn var jo noe annet — de var jo ikke medlemmer av NS, og trengte ikke å ha visst det, for de skulle jo ikke dømmes.

Det har et år, nu i sommer foregått en diskusjon i «Morgenbladet» om kapitulasjon eller ikke kapitulasjon. De modige, sannhets-søkende menn som, etter min mening, har bragt bevis for at det ble kapitulert 10. juni 1940, ble møtt av en mur som det kunne ha vært skrevet «Vi nekter sannheten» på tvers av.

Nå har vel ikke dette spørsmål overhode vært i tankene til dem som ifølge en forordning av 1944, med tilbakevirkende kraft, ble ut-

nevnt til landssvikere, før de ble konfrontert med det i rettssalene etter 1945. Men her ble det da som bekjent fastslått at de måtte ha visst hva de ikke var klar over.

Jeg mener å tro at disse, som jeg hentyder ovenfor, hadde samme innstilling til å gjøre en innsats for fedrelandet som de som ble utvalgt til å representere Norge i Los Angeles. Riktignok var ikke de førstes maratonløp avgjort på under toogenhalv time, men varte i fem år, og da de skulle puste ut etter løpet, ble de stengt inne, så de riktig kunne puste ut.

Og så måtte de, uten midler, begynne å trene på nytt, og det var ikke lett uten sponsorer. Ja, mange kom ikke i mål engang, men falt

å si, men det var en masse av dem. Det var trangt om plassen der vi sto. Men etter hvert fordelte jo tyskerne seg rundt om i byen. De satte opp maskingeværer på enkelte hjørner.

— Dere ble ikke antastet?

— Nei, ikke tale om det. De rørte oss ikke.

Olympiere

om underveis. Noen ble skadet for livet, og fikk klare seg selv de også, og selv om de ikke kjente til de forordninger med tilbakevirkende kraft, som var utstedt i London, så var de jo klar over at Norge ikke kapitulerte den 10. juni 1940.

Harselerer jeg? Ja, jeg gjør det.

Mens andre land forlengst har lagt siste verdenskrig bak seg, finner Norge seg fortsatt i slutten av førtiårene. Luften er fortsett som forpestet, og den generasjon jeg selv tilhører lider kanskje like mye som de fordømte. Og dette er ikke de fordømtes skyld, men ligger hos dem som førte Norge opp i det, og hos alle dem som etter krigen ofret egne landsmenn for partipolitikkens skyld.

Jeg traff for noen uker siden en frontsoyster som hadde vært i Arnhem på et feltlasarett da engelskmennene foretok sin landingsoperasjon (jeg vet ikke om det er den riktige militære betegnelse) der. Hun pleiet engelske og tyske, de sårete lå i sengene om hverandre. Jeg ville intervju henne for «Folk og Land». Hun turde ikke av hensyn til barna. Vel visste de hva slags mor de hadde, men hun var livende redd for konsekvensene for disse, dersom andre fikk vite det.

Dette er Norge i olympiaåret 1984.

Pernille

Det har vært skrevet mange bøker og vist mange filmer om de tyske konsentrasjonsleirene under krigen og gasskamrene der. Det var derfor en stor overraskelse for meg at jeg forleden fra en venn fikk et utklipp fra Aftenposten i 1955 med en artikkel som ga et helt annet bilde av en av disse «dødsleirer».

I stedet for gasskamre får vi høre om et blomstrende idrettsliv med «landskamper» i fotball og meget annet. Det må være et «glipp» av Aftenposten at en av fangene har sluppet til med en slik solskinnshistorie.

A. B.

Her er artikkelen:

Det har vært skrevet meget om all den elendighet og grusomhet som har foregått i de tyske konsentrasjonsleirene. Man kan neppe vente å høre mer nytt om det.

En ting jeg ikke har lest noe særlig om, er idrettslivet i konsentrasjonsleirene — og da særlig fotballkampene. Ved en opprydding jeg foretok for en tid siden kom jeg over endel notater om dette og forsøkte å rekapitulere hva som skjedde dengang, for vel 10 år siden.

Livet i en tysk konsentrasjonsleir bød ikke på mange avvekslinger — i hvert fall ikke av dem man ønsket. De avvekslinger eller «fornøyelser» man hadde i Sachsenhausen K. L., eller K. L. Oranienburg som den også ble kalt, måtte man skaffe seg selv.

Det var mange av fangene, som, tross omgivelsene, var i stand til å finne på noe ekstra. De arrangerte kabaretaftener, musikkafetener, sjakk- og bridge-turneringer, og ikke minst, mange verdifulle foredragsaftener. Omtrent alt dette foregikk mer eller mindre illegalt, men noe måtte jo gjøres om man ikke ville bli helt sløv og likegyldig.

I 1943 opplevde vi Stalingrad. Tyskerne var på tilbaketog. Tyskland ansente seg til det ytterste for å heve produksjonen.

På høstparten fikk vi vite at de tyske konsentrasjonsleirene skulle legges om til arbeidsleirer. Det var den totale arbeidsinnsats som holdt sitt inntog i konsentrasjonsleirene. Fangene var ikke lenger et onde som det var om å gjøre å få likvidert så fort som mulig, men verdifull arbeidshjelp til bruk i det tyske produksjonsapparat. En kort tid ble det faktisk litt bedre mat, men også lengre arbeidstid.

I forbindelse med kravet om den totale arbeidsinnsats kom også et forlangende om at fangene skulle begynne å drive idrett. Idrett i en konsentrasjonsleir! Det ble møtt med latter og hoderisting — nu var tyskerne gått helt fra forstanden. Dyrke idrett på den kosten og med den fritid som var så sparsomt tilmålt, kunne det la seg gjøre? Mange mente nei, noen mente ja. Noen mente at dette forlangende burde saboteres — nordmennene burde i hvert fall ikke melde seg til noen idrettskonkurranse.

Imidlertid hadde flere nasjo-

ner allerede tilsagt sin deltagelse, og det gjaldt i første rekke fotball. Nordmennene var blant dem som var best fysisk utrustet blant fangene, i hvert fall i Sachsenhausen K. L. Man syntes der for at man like godt kunne hoppe i det som krype i det.

Alle fikk beskjed om å skrive hjem etter sportsutstyr — også NN-fangene. Dette ble vel motatt, og det var mange NN-fanger som på den måten fikk sendt en hilsen hjem om at man ennå levde. Men vi antar det ble en overraskelse for mange der hjemme i Norge, når de fikk anmodning om å sende ski eller skøyter nedover.

Nordmennene konstituerte seg så med et idrettsutvalg — og hva var vel mer naturlig enn at Rolf Hofmo overtok tillitsvervet som formann Jon Huste fra Oslo og Kaare Nilsen fra Drammen ble styremedlemmer, sammen med en representant fra hver av de andre brakker som det var nordmenn på. Et helt lite idrettsforbund ble på denne måten organisert — kanskje vi skal si fotballforbund. Det var også noen spredte tilløp i friidrett, boksing og badminton, men det ble med det. Fotballsporten dominerte «idrettslivet» allerede fra starten og ble etter hvert helt enerådende.

Det var mange som hadde meldt seg av fotballspillerne, og på papiret ble også et anstendig lag satt opp. Vår første motstander ble Tyskland. Riktignok var det tyske fanger vi skulle møte.

Det første lag som forsvarte de norske farver i Sachsenhausen, var så vidt jeg husker følgende, fra mål til ytre venstre: Thomas Pedersen, Mandalskameratene, Normann Johnsen, Start, Erik Engen, Drammens Ballklubb, Hans Johansen, Brage, Einar Kristiansen, Reidulf, Hans Halvorsen, Fjellhamar AIL, Kaare Vadseth, Holmen I. F., Kaare Nilsen, Drammens Ballklubb, (lagets kaptein og primus motor), A. Løken, Askim, Ragnar Johansen, VIF og Kaare Hagen, Fjellhamar AIL.

Kampen, som hadde samlet tusenvis av tilskuere, ble spilt en søndag ettermiddag da alle hadde fri, — endte etter norsk 1-0 ledelse med 1-1. Det pussige var at i de 90 minuttene kampen varte, hadde vi faktisk glemt hvor vi var — eller for å si det på en annen måte: tankene hadde gått en annen vei — det hadde virkelig vært en avkobling, og sikkert like meget for publikum som for spillere.

Den neste storkamp gikk søndagen etter mellom Polen og Tyskland. Begge nasjoner var omtrent like upopulære i leiren, men de fleste ønsket nok tysk nederlag. Det gjorde kanskje også sitt at Tyskland som spilte

med to tidligere internasjonale spillere, Pfeifer og Richard, stilte opp som favoritter. Stor var derfor overraskelsen — og gleden — da Tyskland ble nedsablet med hele 10-1.

Neste søndag kom nok en storkamp: Norge mot Polen.

Da Norge etter et utmerket spill kunne gå av banen med en overbevisende 4-1 seier over Polen, var jubelen i den norske koloni ubeskrivelig.

Kamper fulgte hver eneste søndag, sommer som vinter. Det ble stilt «landslag» fra Frankrike, Nederland, Tsjekkoslovakia, en enkelt gang også Danmark og Sovjet-Unionen, men ingen av dem kunne hamle opp med Tyskland, Polen og Norge. De øvrige nasjoner som var representert der nede — 20-30 — kunne ikke stille lag i det hele tatt, og det hadde sine helt naturlige årsaker. De privilegier som en god fotballspiller fikk, var som regel også forbeholdt spillere fra «de store fotballnasjoner». Disse privilegier var en meget viktig faktor for en aktiv spiller.

Sommeren 1944 ble det for alvor fart i fotballen. De forskjellige bedrifter som tilhørte leiren — det er vel kanskje riktigere å si de bedrifter som fikk sine arbeidere rekruttert fra leiren — stilte fotballag. — Det ble en slags bedriftsfotball, spilt i serier, alle mot alle, og inndelt i klasser — etter beste internasjonale mønster. Dette førte med seg at fotballen ble svært proffbetont. De store bedriftene kunne ikke være bekjent av ikke å være blant de øverste på poengtabellen i kl. A. Derfor var det stadig «kjøpere» ute fra de store bedriftene for å sikre seg de beste spillerne. Det var ikke alltid lett å få det til, man var jo tross alt i en konsentrasjonsleir. Men det var utrolig hva som gikk, og kjøpesummen var som regel å skaffe den gode spiller privilegier, f. eks. en jobb hvor han ikke behøvde å arbeide, hvor det var lett å sove vekk et par timer, ekstra matrasjon, osv., osv. Lagene skiftet derfor ofte spillere. På disse kommandolagene, som de ble kalt, deltok mange norske — et lag hadde praktisk talt bare norske spillere — Kraftfahr Zeug Depot Wald. Dette laget stod under ledelse av Rolf Hofmo, Frode Rinnan og Willy Fredlund. Det var ca. 250 nordmenn på denne «kommando».

Vi har nevnt to slags kamper, nemlig «landskampene» og «seriekampene». Disse ble alle spilt av voksne spillere. Men vi fikk også juniorkamper — det er nifst å tenke på guttungene som satt i Sachsenhausen K. L. Det var mange av dem, og de var i alderen fra 12 til 18 år, og de

fleste av dem satt som politiske fanger, «farlige for det tredje rikes eksistens». Det var tre ungdomsbrakker med ca. 500 i hver. Også Norge stilte et juniorlag, men uten suksess. Norge hadde store vanskeligheter med å stille elleve juniorspillere, det hadde derimot ikke Polen, Sovjet-Unionen og Ukraina (Ukraina var skilt ut som et eget land og et eget folk i Sachsenhausen).

De største kampene var ikke landskampene i leiren, men kampene mot de andre konsentrasjonsleirene i nærheten. Når Sachsenhausens utvalgte elleve spillere stilte opp mot de andre leirenes lag, var det virkelig «landskampstemning». Motstanderne var lagene i Falkensee, Heinkel flyfabrikk og Klinken (teglstensfabrikk) og kampene mot dem var store begivenheter, kanskje ikke minst for hva de besøkende spillere hadde å fortelle fra sine leirer. Det var mange av fangene i Sachsenhausen som hadde venner blant fangene i de andre leirene. Også Sachsenhausens lag reiste på visitt til de andre leirene.

På Sachsenhausens lag — Lagermannschaft — var det ikke så mange norske som rakk opp, men én var alltid sikker også på dette laget. Det var «Sjauern» (Kaare Nilsen fra Drammens Ballklubb) — Norges beste spiller. Etterat de fleste av de gode tyske fotballspillerne hadde reist til fronten som «frivillige», ble det dog lettere å komme med. Andre som oppnådde å komme med på laget, var Hans Johansen, Brage, Knut Hvidsten, Drammens Ballklubb, Normann Johnsen, Start, Lindahl, Gjøvik, Einar Kristiansen, Reidulf, Hans Halvorsen, Fjellhammer AIL,

Gårder, Gjøvik-Lyn, Rolf Christiansen, Drafn, A. Løken, Askim, Knut Strøm, Fagerborg og Arnholdt Kongsgaard, Kongsberg.

På veien hjem fra Sachsenhausen i det Svenske Røde Kors' biler ble vi til alles store skuffelse stoppet ved Hamburg. Her ble alle nordmenn og dansker fra Sachsenhausen oppholdt i fire uker, etter sigende for å vente på de nordmenn som det Svenske og Danske Røde Kors hentet fra alle kanter av Tyskland. Leiren het Neuengamme K. L. og hva vi så og hørte i denne leir, som praktisk talt bare bestod av levende lik, skitt, kloakk og sykdommer, trosser enhver beskrivelse. Derfor er det vel også best å holde oss til fotballen. Her ble det nemlig også spilt fotball.

Denne leiren stilte et sammenlagt lag mot Norges utvalgte elleve som vant med 3-0.

Det ble til og med arrangert et boksestevne her hvor flere av Norges beste bokkere deltok. Age Andersen og Fritjof Nesse stilte opp mot en fransk neger, en flott, høy og slank type. Han skulle visstnok ha vært proffbokser, før han ble hentet til «det tredje rike». Han bokset flere kamper etter hverandre uten at det tok noe særlig på ham.

Men utstyret til spillerne, og fotballene, hvor kom det fra? Praktisk talt alt kom fra SS-verkstedene. Spillerne «kjøpte» av skredderne og skomakerne det de hadde bruk for. Når spillerne først var på banen, var alt i orden — da var det ingen SS som sa noe. Da var det ikke snakk om tyveri eller sabotasje, hverken når det gjaldt stoff eller lær — da var det kommet inn under kategorien «organisert», og ble godtatt på alle hold. Men nåde den som ble grepet når han «arbeidet» med disse sakene. Da var ikke veien til galgen lang.

Elling Sannerud

Mamma, jeg vil hjem til deg

Menige og befal i den norske FN-bataljon har skrevet hjem og klaget på sin bataljonsjef, oberst Reidar Vangen.

De mener han driver dem for hardt, og at han er freidig nok til å forlange disiplin av gutta.

— Vi håper å komme til en løsning, sier en militær kilde til «Dagbladet».

Soldatene har idag en årslønn på 1/4 million. Dessuten har de tilleggsytelser. Vi kan nevne at fri kost, fritt losji og fri uniform gir et betydelig bidrag til den enkeltes lønn.

De norske styrker får bedre betalt enn styrker fra andre land, og ligger over de satser FN selv legger til grunn for den refusjon man yder.

Var det selvmord?

Vi har alltid trodd at politiminister Jonas Lie gjorde selvmord på Skallum gård i de bevegde maidager i 1945.

Et fotografi av ham, der han ligger død med pistolen ved siden av seg, og med blod over hele kroppen, indikerer det.

Spaltisten og den tidligere sjefredaktør i «Morgenbladet», CC, kan fortelle at Jonas Lie døde av malaria.

Hans kilde er en tysk historiker.

Arbo Wulfsberg, milorgsjefen som «inntok» Skallum gård i maidagene 1945, bekrefter dette.

Men pistolen? Blodet?

Er Arbo Wulfsberg villig til å forklare oss historien bak fotografiet, som flere av oss har sett, og som mange har i sin besittelse.

TUSEN TAKK
FOR VENNEGAVENE

Det er hyggelig å vite at FOLK OG LAND har tusener av venner rundt om i landet, som setter pris på avisen. Det vitner brever og vennegaver oss om.

Denne gang sier vi tusen takk for 50 vennegaver, på tilsammen kr. 7 865,—.

HAR DU GITT DITT BIDRAG?

«VENNEGAVER»
fra «Folk og Land»s venner.

Takk for følgende bidrag:

S. Ø., Rakkestad 30,—	Ø. O. E., Oslo 2 100,—	I. T., Fetsund 120,—	O. S., Larvik 50,—	S. M., Mundheim 180,—
K. H., Mysen 220,—	J. W. B., Oslo 2 20,—	N. G., Tynset 100,—	R. V. S., Rjukan 500,—	O. E., Grinmo 120,—
Å., Oslo 50,—	O. Ø., Oslo 3 100,—	H. S., Elverum 70,—	K. T., Miland 100,—	G. H., Turøy 25,—
O. H., Oslo 80,—	A. H., Oslo 4 100,—	A. S., Kirkenær 100,—	H. O., Siljan 100,—	H. J. M., Os 100,—
L. B., Oslo 50,—	T. D. L., Oslo 8 100,—	K. T., Fagernes 80,—	I. S., Nore 500,—	J. S., Betna 100,—
Å., Oslo 50,—	N. A. K., Sandviken 50,—	S. K., Gran 100,—	E. D., Skien 50,—	M. A., Ålesund 100,—
A. G., Oslo 1 100,—	P. B., Rykkinn 1 900,—	E. B., Skrautvål 100,—	J. G., Skien 100,—	K. H., Ålesund 200,—
		O. R., Vågå 200,—	A. S. H., Arendal 200,—	M. A., Ålesund 100,—
		E. B., Bøverdalen 50,—	B. R., Marnardal 100,—	H. V., Verdal 100,—
		K. H., Tangen 120,—	B. R., Marnardal 70,—	J. S., Bjerka 600,—
		Ø. H., Sandefjord 50,—	A. T., Vågsbygd 100,—	K. B. R., Moldjord 150,—
		T. O., Torød 30,—	O. J., Mandal 100,—	A. O. Th., Buenos Aires 50,—

En bok fra Dreyer forlag kom til meg i posten.

Den var skrevet av en kvinne, som jeg tidligere ikke hadde hørt noe om. Navnet var Aslaug Høydal, og bokens tittel: «Det sår som livet gav».

Ingen stor bok, slett ingen literær sensasjon, men likevel en bok som fenget og grep meg, der hun på hver bokside brer ut sine tanker og opplevelser i hverdag og helg.

Seks av disse boksider er særlig interessante for oss «fordømte», der forfatteren, med sitt mot og store kjærlighet til sannhet og rett, «får synet tilbake», etter å ha opplevet fredstiden som god jøssing.

Hun og forlaget tilgir meg sikkert, at jeg siterer noe fra hennes bok:

«Med ein gong stend krigsåri for oss, me som er gamle nok. Då fekk me alt frå ein kant, sett med tyske augo. Like etter krigen, fekk me nok det meste frå ein kant då au. Sett med norske augo. Det me kallar krigsuppgjeret.

I joli las eg boki av Maria Quisling. Las med undring, gru og skamkjensle. Alt eg ikkje visste. Det gjorde meg støkt, redd. At slikt kan gange for seg i eit fritt land. Like før hadde eg lese ei bortgløymd omtale av boki. Nokre få liner. — Ingen ting nytt, stod det. No skjønna eg kva som låg bak dei få linene. Me

skulle ikkje lesa. Boki skulle tegjast i hel.

— Ikkje noko nytt. For meg var det mangt som var nytt. For dei fleste, vil eg tru. Dette me ikkje fekk vita fredsåret 1945. At Quisling var eit menneske, med menneskelege kjensler. Ein kynikar som sat i fengslet og løyste kryssordgåter, var alt me fekk vita. Hard og kald til det seinste. At han hadde i kjering som kjempa for livet hans, vart ikkje nemnd. At han stendig sende trøystebrev til henne, var heller ikkje noko å nemne. At han sende brev til Kongen, tok seg ikkje ut å nemne. Der han bed for dei som hev stade på honoms sida. Ver skånsom mot desse.

Det me møtte i avisene, var ein kald tyrann, avkledd alle menneskelege eigenskapar. Med fullt yverlegg hadde han ført det norske folk i ulukka. Skuld i åtaket på Noreg, skuld i alle dødsdomane i landet. Brotsverk nok til å dømme han til dauden ti gonger, nei hundre. Denne brotsmannen var det dei skaut på Akershus 24. oktober 1945. — Brenn han upp, gøym oska.

Maria bad om å få urna, setja henne i huslydgravi på kyrkjegarden i Gjerpen. Slik han hadde ynskt sjølv. Jamvel dette nekta

dei henne. Kva i all verdi var dei redde no? Var det eit ørlite vaknande samvit? Om det kom ut eitt eller anna. At Quisling var eit menneske som ville ligge på ein kyrkjegard? Eller hørde det med til straffi. Ikkje verdig til å ligge i vigd jord. Det var berre dei som dømde, og dei som tagde med sanningi.

Kjeringi bad om å få seia farvel med mannen. Nekta det au. Om morgonen kom tvo prestar og melde ifrå. — Quisling er skoten. Seinste tankane hans var hjå deg, og hjå Gud.

Dei einaste som hadde menneskelege drag i denne vonde tidi. Maria hadde vore gift med Vidkun i yver tjuge år. Ho elska han, såg upp til han, trudde på han.

Skoten i nott. Endeleg hadde det norske folk fengje utlaup for hemnhugen. Sende bod til kjeringi at no var det gjort. Litt av hemnen det au. Dei rekna nok ikkje med at prestane hadde eit lite tillegg. Det som løyste gråten.

— Ho er visst dum. Eit heilt inkjevetta kvinnfolk. Slik vart det sagt under krigen. I 1945 vart ho ikkje nemnd. So inkjevetta kan smålege menneske gjera andre til.

No vil eg telje folk til å lest boki hennar. So fær de sjølve finne ut om ho er so inkjevetta. Kanskje de vil finne ut andre ting au med same. At oppgjeret etter krigen minner uhyggeleg om tyskartidi. Maria var på livet. Fór frå den eine til den andre, skreiv brev. De må skjønna, taka omsyn.

Å nei, dei som er fulle av hemntankar, let seg ikkje påverke. — Blod, blod, no skal det renne blod.

Eg minnest kor mangt baud imot denne våren. Heile flokkane slo seg saman, skamskræmde gamle stakkarar. «Gode nordmenn» måtte få utlaup for hemngiren. Og sjølve rettsuppgjeret var farga av det same. Fyrste offeret, eg trur han heitte Håland. Litt yver tjuge år. — Skjot han, skjot han! Slik lydde det no. Ein som skjemmer ut eit fritt land. Og dei skaut, tidleg, tidleg på sumaren.

Seinare, då dei hadde fengje stetta dei verste hemntankane, vende vitet attende. — Me kan ikkje skjote i hundrevis. Seks års fengsel fær greie seg. Hadde dei spart Håland til denne tid, ville han snaut fengje seks år. Mange andre hadde gjort meir gale, fann dei ut. Men tegja kurstille med

det som er gjort. Norsk rettsvesen tek aldri feil. Skyt berre dei uverdige. Gøym oska. Skjem ikkje ut kyrkjegardane. Dei er berre for fullkomne menneske.

Quisling er framleis ei uløyst gåte. Truleg meinte han å gjera det rette i 1940. Stille seg imellom, so ikkje tyskarane fekk for stor makt. Berge det som gjekk an. Sea, då han såg kor det bar i veg, kom vonbrotet. Men no var det for seint å snu. Ikkje vike, vera med til endes —

Nei, eg skal so visst ikkje forsvare det Quisling gjorde. Var nok rasande på han i denna tid, og er det framleis. Eit vakse menneske måtte då skjønne at dette bar rett i ulukka. Quisling var ikkje politkar, her klikka det meste. Berre det å samarbeide med kjeltringen Hitler, er uskjonleg. Ein galen mann hadde kome til makti. Her trong me ikkje vera serleg klårsynte, for å skjønne utgangen.

Det fær elles vara nok om Hitler. Han var for feig til å taka fylgjene au. Quisling tok fylgjene. — No gjer de noko uverdige, eg tenkte det hausten 1945. Men gjera eller seia noko i denne tid. Me var for veike. Fleirtalet som avgjorde her au. Slepp-te laus hemnen.

Skal ikkje me vera betre enn tyskarane og nazistane? Vise at me er verdige til å leva i eit fritt land. Høyre på dei verje-

(Forts. side 8

«Det sår som livet gav»

Ingen hensikt å fremstille . . .

(Forts. fra side 1)

internasjonal storkapital, internasjonalt marxistdiktatur og antinasjonalistisk intellektuelt tenkesett. Nasjonalsosialismens berettigelse var utvilsom.

Den overpolitiske bevegelse

Det sterkt idealistiske, nærmest geniale budskap var, at man ville prøve noe helt nytt. Man ville det motsatte av borgerkrig. Man ville samle folket, og ikke ekskludere noen del av det. Det skulle oppnås ved å stille fellesnytt foran egen nytten.

Det er usannsynlig at ikke Quisling var påvirket av nøden og den sosiale tilstand i Russland da han var Nansens følge. Det er ellers ting han foretok seg som tyder på at han var sterkt påvirket i sosialistisk retning da han kom hjem. Men det han var opptatt av, var en arbeiderbevegelse som skulle være alternativ til den marxistiske. Han betraktet kommunismen som en avert av kapitalisme. Det begynte å bli mange som oppdaget dette etter hvert. Men det betyr nettopp ikke at han står nærmere Adam Smith enn Karl Marx! Hvordan det? Hans filosofiske betraktninger om at «... den samfunnsmessige utvikling skjer gjennom individene og har sitt mål i disse» — innebærer i seg selv at dette ikke kan oppnås uten fellesnytt foran egen nytten. Hvis man absolutt skal plassere Quisling og hans filosofi, sosialindividualismen, i en høyre-venstre sammenheng, må det bli i sentrum. Sannheten er egentlig at all virkelig nasjonal tankegang står over den retningspolitiske. Kapitalisme/kommunisme er i virkeligheten tilstivnede ideologier som blir holdt i live av det parlamentariske system og dem som sitter med den propagandamessige makt. Det siste er nå, som før, den internasjonale og antinasjonale intellektualisme. Den har i våre dager tatt form av en slags liberalmarxistisk ideologi. Dessuten trenger kommunismen kapitalismen for å kunne eksistere. Det unge Europa så dette, — og den nasjonale sosialisme var deres håp. Sosialindividualismen derimot var/er en form for nasjonalsosialisme som har tatt konsekvensen av alle de andres feil. Den er derfor ny, aktuell og dynamisk.

Den norske nasjonal-sosialismen

De skandinaviske folk har sjelden hatt trang til å gå til ytterligheter. Derfor tok da den bølgen en annen form hos oss. Den ble moderat, og smeltet sammen med den idealistisk-nasjonale retning fra 1905. NS har på denne måten beslektede bevegelser ellers i Europa. Likevel var det den antimarxistiske men sosialistiske del av NS som ga bevegelsen dens dynamiske preg.

Privat eller personlig initiativ?

Den norske nasjonalsosialisme fikk et individualistisk preg. Som kontrast kan nevnes den tyske — som fikk et kollektivt preg. Det skulle være rom for de personlige anleggs utfoldelse, men samtidig plass til kooperasjon. Med staten som den bærende faktor skulle det personlige initiativ settes over det private.

Kapitalisme kan være så mangt. Det kan også være en åndelig maktfaktor. I våre dager, som tidligere, er det de intellektuelle som er det egentlige diktatur bak den demokratiske fasade. En del av dem sitter også med de tekniske nyvinninger og har den tidsaktuelle ekspertise. Politikerne blir marionetter som danser etter deres håndbevegelser. Som vår tids i så måte mest framtrædende maktfaktor kan nevnes journalistene/mediafolkene og deres foresatte. Dette var man allerede klar over i 20-årene. Nasjonalsosialistene satte seg fore å knekke noe av denne stat i staten. Det må definitivt sies å være en folkesosialistisk innstilling mot menings- og opinionskapitalisme.

Man kan godt snakke om to slags nasjonalpolitikk. Den ene er den *tilsynelatende* realistiske, men egentlig nasjonalromantiske — slik det politiske liv fungerte etter 1945. Den andre er den *tilsynelatende* nasjonalromantiske, men *egentlig* realistiske — slik den var tenkt å fungere etter mønster fra NS før 1940. Den nasjonale samlingstanke lever fremdeles. Tenkt brukt aktivt som alternativ til dagens partipolitikk, ville den blitt en fullstendig fornyelse. Partipolitikerne er styrt av massemedia. Dermed er det også egentlig fremmede, unorske krefter som rår i landet. Men nasjonal fornyelse kan kun skje gjennom en samlingsbevegelse der sosialister, borgerlige og andre kjemper sammen. Nasjonalisme er å gi avkall på litt av sitt standpunkt. Fellesnytt må gå foran egen nytten. Så får en det tifold igjen ved at individet kan utvikle seg, bare med omtanke til andre som begrensning, og uten materielle eller åndeligkapitalistiske stengsler.

Men det er likevel riktig å si at ordet sosialistisk kan misforstås i dag. Spesielt hvis man ikke har anledning til å forklare det nærmere. I massemedia brukes det i marxistisk betydning. På grunn av dette kan det nok hende at ordet solidarisme er mere dekkende for vår form for sosialisme. Konklusjonen synes å være at en nasjonalsinnet person i uromantisk forstand, er en som firer på sitt personlige syn til borte for det felles beste. Rehabilitering av begrepet sosialisme lønnet seg ikke på den tiden Quisling skrev det. Men det er

et faktum at de nasjonale bevegelser så på seg selv som sosialistiske i sin forstand av ordet. Det var en sosialisme som lignet venstre før 1916. Etter den tid fikk mange venstre-medlemmer et marxistisk grunnsyn. Imidlertid går det neppe an å først omvende alle til en mening — og så danne en nasjonal nyordning. Nettopp denne tenkemåte er mer partipolitisk enn nasjonal. Det har likevel ingen hensikt å framstille NS som absolutt borgerlig. Det er både å lyve og å vri kjennsgjerningene på hodet.

Vidar

Sognepresten . . .

(Forts. fra side 3)

levert, så Quisling kunne bli begravet i kristen jord. Med tilatelse av sogneprest Asle Enger fikk hun lov til å ha urnen stående i sitt hjem fra aftenen før den skulle kjøres nedover til Gjerpen. Han holdt da en liten tale først hjemme hos henne, hvor han blant annet sa: «Ja, fru Quisling, Jesus av Nasareth ble også kalt for landsforræder».

Det ble en meget harmonisk reise ned til Gjerpen hvor pastoren holdt en vakker tale ved begravelsen. Urnen ble da senket ned ved siden av hans foreldres grav. Og et vennlig preste-par tok imot dem i prestegården etter høytideligheten. Det er Maria selv som har fortalt meg disse detaljer, så det er den fulle og helle sannhet som kommer frem her.

Vic.

Filmen om Feldmann . . .

(Forts. fra side 1)

I siste liten husket den ene gjerningsmannen en detalj: han tok av beksømtøvlene fru Feldmann hadde fått låne av hans mor. Da likene fløt opp etter isløsningen, våren 1943, stusset finnerne lenge over det merkelige — at kvinnen var uten sko.

I det indre Østfold, bare et par dagsmarsjer fra Sverige, møtte Rakel og Jacob Feldmann døden. Hvorfor? Hvordan kunne det være mulig å ta to sivile regelrett av dage på en slik måte?

Langsom opprulling

Men skandalen og sensasjonen stopper ikke her. Likene ble raskt identifisert da de fløt opp våren 1943, men politiet oppga ikke navnet til noen. Saken ble «henlagt til observasjon». Det var krig, ofrene var jøder, de var fredløse og forfulgte i Norge.

Først etter fem år ble gjerningsmennene tatt, etter en utrettelig etterforskers nitide arbeid — blant annet med å forsere uvilige lokale lensmenn, og med å skjære gjennom en bygd tung av rykter og usagt viten.

Gjerningsmennene tilsto umiddelbart da fakta lå på bordet, og offentliggjørelsen av deres navn ble mottatt med gispende overraskelse: de arresterte var ikke tyskere eller nazister eller simple ransmenn. *De var gode nordmenn, hjemmefrontens folk, tidligere flyktningeløser.*

Samtaler med . . .

(Forts. fra side 1)

etter krigen; og da er vi klare for det neste fremstøt!» — Han var overbevist om at i neste runde skulle resten av Europa bli deres. — Med selve jordkloden som sluttmaal.

Etter Milovan Djilas bok sitter man igjen med den største medlidenhet — overfor en troende, sympatisk idealist som opplevde den gruoppvekkende virkelighet bak frasene.

— Han kjempet selv i partisanarméen mot tyskerne, og har ikke særlig mye godt å si om dem og Hitler, naturlig nok — erobrer som de var. Men det kan kanskje interessere blåøyde nordmenn hva han hadde å si om den store Stalin, etter å ha lært sin gamle «Gud» og sovjetsamfunnet intimt å kjenne? — Jeg siterer:

«— Hans samvittighet ble ikke tynget av noe, ikke av de millioner som hadde gått sin undergang imøte i hans navn og på hans ordre, ikke av de tusentalls nærmeste medarbeidere som han lot myrde som forredere, fordi de tillot seg å betvile at han ledet landet og folket til lykke, likhet og frihet. — For Stalin var alle forbrytelser mulige, og det fantes ikke en eneste som han ikke begikk.

Hvilken målestokk vi enn bruker, kan man ikke komme fra at det er *ham* æren tilkommer — la oss håpe for all fremtid — å ha vært den største forbryteren i historien. For i ham forenedes en Caligulas fullkomne hensynsløshet, med en Borgias raffinemang og en Ivan den grusomes brutalitet. — Dette ondskapsfulle og slue menneske ledet en av verdens mektigste og største stater, en femtedel av jordkloden, ikke en dag eller et år — men i tredivde lange år! Om vi utgår fra begrepene humanitet og frihet, finnes i menneskehetens

saga ingen despot som Stalin. Han ville uten å blunke tilintetgjøre ni tiendedeler av menneskeheten for å gjøre den gjestående tiendedelen «lykkelig». Han var metodisk, altomfattende og total som forbryter.»

Sitat slutt.

Djilas bok er gripende — særlig for en annen idealist — som sto på den andre side. Og — som etter å ha lest ham — undrer om han ikke tross alt sto på den riktige side: For som en rød tråd i Djilas bok går igjen advarselen til Vesten: Tro ikke Sovjet er annerledes nå enn under Stalin. Det er den samme ånd, den samme drøm om verdensherredømme, den samme terror, som hersker der nå. Hver eneste Sovjetleder, hva de nå heter, er oppdradd i Stalins ånd, var hans tro håndlangere — og har de samme drømmer. Det er fordi de var «Stalins barn» at de overlevde Gulag og nakkeskuddene.

Milovan Djilas — medlem av sentralkomiteen, partisangeneral, en av de fire i politbyrået, minister i Titos etterkrigsregjering, ble utstøtt og kastet i fengsel av sin gamle kamerat Tito i 1955 — etter at skjellene falt fra hans øyne. Ironisk nok i det samme fengsel hvor han 20 år tidligere led for sin kommunistiske tro . . .

Sluttordene i Djilas bok er disse:

«— Dessverre må man nå, etter «avstaliniseringen», trekke samme slutning som tidligere: De, som ønsker å leve og overleve i en verden annerledes enn den Stalin skapte, og som fortsatt eksisterer, — *må kjempe.*»

Bare en dåre kan sammenligne USA med Sovjet: USA representerer en *kulturell* fare; Sovjet et blodig, dødelig terrorvelde som vil ende i Storebror-staten «1984». — Jeg er klar over at vesten nå er full av selvmordskandidater, representert bl.a. av de mange nedrustnings- og fredsbevegelser — men jeg ante ikke at det anti-bolsjeviske Nasjonal Samling hadde så mange dærer blant sine medlemmer. Min svoger, og alle de andre som hviler i navnløse graver i øst, vil neppe savne dere: Dere er jo en hån mot alt de døde for.

Magnor, 2. mai 1984.

Arne Heiberg

HVA MED EN TEGNING EFTER FOTO?

— AV DEG SELV, SLEKTNINGER, BARN, VENNER, PERSONER DU SETTER PRIS PÅ OG VIL GLEDE, — ELLER MINNES —.

Et godt amatørfoto, stort eller lite, klarer seg.

Pris: kr. 450,-.

Henv.: O. BRUNÆS, tlf.: (02) 24 28 77

Averter i «Folk og Land»

Skal vi lukke øynene?

ÅPENT BREV TIL STATSMINISTER WILLOCH FRA KÅRE VOIE, BERGEN

Gjennom flere år har jeg fulgt med i «FOLK OG LAND»s avsløringer av det danske Tvind-konsernets virksomheter i Norge.

Det undrer meg, Statsminister, at flere av Deres departementer velger å lukke øynene for de tragedier disse virksomheter har påført, og påfører, norsk ungdom og deres hjem.

Av rapporter, bl.a. fra foreldre og fra ambassader ute, er såvel Justisdepartementet som Kirke- og undervisningsdepartementet vel vitende om hva f.eks. «Den reisende folkehøgskole» står for, der det på skolens såkalte studieturer åpenlyst har vært misbrukt narkotika, og hvor elever er blitt voldtatt, uten at skolens lærere har grepet inn.

Departementssjefene kjenner også inngående skandalene på skoleskipet «Store-Bjørn», der det var fullstendig anarki ombord, og hvor norske elever drakk seg sanseløst beruset, sloss med lærerne og gikk berserkgang i utenlandske havner.

De vet selv at ambassadene, og spesielt ambassaden i New Dehli, har hatt et stort arbeide med hjemsendelsen av elever på flukt, hvilket har kostet den norske stat store beløp.

Herr Statsminister.

Jeg kunne trekke frem mange eksempler på skolens uansvarli-

ge fremferd, men Deres departementsjefer kjenner forholdene.

Likevel får denne undervisningsanstalt fortsette sin virksomhet, nå henlagt til Hornsjø turisthotell etter tiden i Halden

(Som kjent er hotellet kjøpt av «Den reisende folkehøgskole», for å drive såvel skole som hotellvirksomhet.)

Og: Hvordan er det mulig at skolen, med sin bakgrunn, kan få tillatelse til hotelldrift, om bevilgingen aldri så meget er knyttet til et personlig navn?

La meg også trekke frem en annen av det danske Tvind-konsernets utvekster i Norge, — nemlig «U-landshjelp fra Folk til Folk», (UFF) som i likhet med «Den reisende folkehøgskole» har fått nordmenns øyne rettet mot seg.

Først ved skandalen i Halden, der gaver til lidende mennesker i U-land gikk i forråtnelse i en fabrikkbygning i byen, mens givne trodde at deres bidrag for lengst hadde lindret noe av nøden, der UFF etter sigende arbeidet.

Og nå ved «Verdens største loppemarked», som «U-landshjelp fra Folk til Folk» arrangerte i Oslo. Som arbeidshjelp ble nyttet småbarn ned til 6-årsalderen, som under dekke av at de skulle på sommerleir, istedet

ble brukt som «slavearbeidere» under arrangementet.

Herr Statsminister.

Vi må kunne forlange at Deres jefer i Justisdepartementet og i Kirke- og undervisningsdepartementet nå går til full granskning av Tvindkonsernets virksomheter i Norge, før flere ungdommer ødelegges og nye norske hjem rammes av tragedier.

Hva med driften av «Den reisende folkehøgskole»? Hva med hotellbevilgingen til Hornsjø turisthotell?

Og ikke minst? Hva med «U-landshjelp fra Folk til Folk»? Er organisasjonen registrert, og hvem består det ansvarlige styret av? Hva med de hundreder tusener av kroner som UFF på kort tid har samlet inn? Hvor er pengene havnet?

Herr Statsminister.

Gransk også påstandene fra dansk hold, om at det illeluktede Tvindkonsern, med sine underbruk, er et 100% marxist-leninistisk foretagende som gjennom virksomhetene og de mange «negative medlemmer» arbeider for et mål: «den væpna revolusjon».

Herr Statsminister:

GRANSK!

Kåre Voie
5000 Bergen

«Det sår som livet gav»...

(Forts. fra side 6)

lause. Ein «slagen» mann. Han hadde sitt å verje. Høyre skjelven frå eit ulukkeleg kvinnfolk. — Spar livet til mannen min. Han er ikkje landssvikar. Eg kjenner han betre enn andre. Ein som alltid hev elska landet sitt.

Ingen hørde på henne. Ikkje på han heller. Torde vel ikkje. Kva ville fleirtalet seia, eller tru? Stemple deg for landssvikar. — Skjot, skjut! Vera med i koret som kravde hemn. Då var dei i alle høve trygge på å verta verdsette som gode nordmenn.

So lågt hadde me kome. So mykje hadde krigen øydelagt.

Quisling var ikkje landssvikar. Meinte det i alle høve ikkje sjølv. Visstnok gjorde han mykje gale. Rota seg inn i eit nett han ikkje kom ut av. Men kvifor gjorde han dette?

No so lenge etterpå, kan me vel tenkje rolegare. At ikkje fleire vart sett på som landssvikarar. Desse som tok ut frå alt 9. april. Kva meinte dei? Måtte ikkje einkvan vorte att? Prøva

å berge det som gjekk an? No rømde dei alle, la makti rett upp i fanget på Nasjonal Samling og tyskarane.

Nei, eg ville nok ikkje dømt dei som landssvikarar. Alt kom så brått på oss. Gjera det rette i ei slik stode, kan vel berre ein klårsynt vismann. I Noreg hadde me ingen slik vismann i 1940. Ikkje mellom politkarane.

Kom brått på oss. Det gjorde det nok på Quisling og. Gjorde gale på ein annan måte.

Alle gjorde gale i 1940, meir eller mindre. Men me gjorde kanskje endå meir gale i 1945. No hadde me god tid, kunne tenkje klårt. Difor er brotsverki frå fredsåret større enn dei me gjorde i vilska i 1940. Det skulle norsk rettsvesen tenkt på i 1945. Teke omsyn til.

I det seinste brevet 23. oktober, skreiv Quisling til Maria. Eit brev fylt av kjærleik og indre ro: — Måtte Gud styrke og bevare deg. Sett din lit til ham —

Jeg bøyer meg for Guds vilje. For en dypere mening må det være med dette.

Slik skriv «kynikaren» Quisling nokre timar før han vart skoten. Kvifor fekk me ikkje vita dette i 1945? At dei som fór vill, ogso var menneske.

Dei som skaut, bar fram hennan. Var dei meir menneske?

Å nei, de svarar ikkje. Vaskar hendene i gyrmvatn. Eg er skuldfri, gjer berre mi plikt. Det som fleirtalet av det norske folk ventar av oss.»

Kunstens forsøpling

Som eksempel på norsk kunst som støttes med offentlige midler kan nevnes følgende skulpturer:

En brosten til å slenge i trynet på purken, en myglet brødsalk, avkuttete kjønnsorganer, stoler med spiker og blikkbokser, en partert hest i 200 syltetøyklass og tredve tyggegummistykker støpt inn i 18 karats gull «verdsatt» til kr. 2500 pr. stk.

Det er ikke bare «kunstnerne» som må være splitter, pine gale. Kjørerne må også være det.

Boktjenesten

Postboks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1. Telefonbestilling: (02) 19 06 71.

NS-MEDLEMMENES SYN:

Serien: «SUPPLEMENT TIL OKKUPASJONSHISTORIEN»:

.... eks. Odd Melsom: På nasjonal uriaspost	kr. 65,-
.... » — » — NS og fagorganisasjonen	» 80,-
.... » — » — Fra kirke- og kulturkampen	» 85,-
.... » Einar Syvertsen: Også dette bør være sagt	» 75,-
.... » Alle 4 bind: Supplement til okkupasjonshistorien ..	» 240,-

.... » A. I. Bru: Professor på ville veier	» 50,-
.... » Trygve Engen: Jeg er ingen landssviker	» 25,-
.... » Adolf Hoel: Universitetet under okkupasjonen	» 25,-
.... » Walter Fyrst: Min stil. NS blir til, o.m.a.	» 95,-
.... » Finn Kjelstrup: Den norske kapitulasjon	» 20,-
.... » H. Franklin Knudsen: I Was Quislings Secretary ..	» 55,-
.... » Per Lie: Sannheten om Telavåg-affæren 1942	» 15,-
.... » Sigurd Mytting: Politisk dømt	» 35,-
.... » Kai Normann: Diktene Laurbærkransen	» 20,-
.... » Arne Tellefsen: Når forsvaret forfaller	» 25,-

GAVEBOKEN:

.... eks. Maria Quisling's dagbok og andre etterlatte	
» papirer	kr. 55,-

«OPPGJØRET» BEDØMMES:

.... eks. Institutet för Offentlig och International Rätt:	
Den norska rättsuppgørelsen	kr. 50,-
.... » Referat og utdrag på norsk av ovennevnte	» 5,-
.... » Forbundet: GI oss rettsstaten tilbake	» 5,-
.... » Forbundet: § 104. Mere lys over rettsoppgjøret ..	» 10,-
.... » Admiral Herman Boehm: Norge mellem England og Tyskland	» 60,-
.... » Berner Hansen: Mannen bak søylen (Om prof Wilh. Rasmussen)	» 80,-
.... » Pastor A. E. Hedem: Quo vadis Norvegia	» 30,-
.... » O. Hedalen: Er det begått en skammelig urett mot en hel del av våre landsmenn?	» 5,-
.... » Ralph Hewins: Quisling — profet uten ære	» 50,-
.... » Lyder L. Unstad: Quisling. The Norwegian Enigma	» 40,-
.... » H.r.advokat Albert Wiesener: ASTRID D. D. D. Et offer för krigspsykosen under och efter den tyska ockupationen av Norge	» 100,-

FRONTKJEMPERNE:

.... eks. Frode Halle: Fra Finland til Kaukasus	kr. 70,-
.... » Ben Esper: Tsjerkassy (Norsk ambulansekjører på østfronten 1943/44)	» 90,-
.... » R. Schulze-Kossens: Militärischer Führernachwuchs der Waffen-SS. Die Junkerschulen	» 175,-

DANSK LITTERATUR:

.... eks. Erik Haaest: Udyr - eller hvad? (Dødsdømte)	» 20,-
.... » Gary Allen: Ingen tør kalde det sammensvergelse (Hvem trekker i trådene?)	» 50,-
.... » John Galster: Amagers Erobring. Den 3. verdenskrig. Kunsten å bekjempe kommunister	» 45,-

Portofri forsendelse ved forskuddsbetaling til: Postgiro 5 15 46 38. Bankgiro 6063.05.01248 eller ved sjekk, i kontanter eller frimerker. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. som betales slik:

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

En takk

Jeg takker for godt, hyggelig og kameratslig samarbeide gjennom mange år.

Takk for all vennlig oppmerksomhet til min 80-års dag, og jeg gjør Vidkun Quisling's ord til mine:

«Troen og overbevisningen om min/vår saks rettferdighet kan ingen ta fra meg.»

Hilsen Harald Schaaning

GRANSKNING BØR KOMME

Forsvinningen av Quisling-arkivet i 1945 bør granskes. Arkivet – som Dagbladet den siste tiden har bragt utdrag av – kan være blitt underslått av påtalemyndigheten før straffesaken mot Vidkun Quisling kom opp. En annen mulighet er at påtalemyndigheten har hatt så liten oversikt over saken, at dokumentene ble somlet bort. I alle tilfelle er der begått en særdeles grov forømmelse fra påtalemyndighetens side.

Vidkun Quisling etterlyste flere ganger under rettssaken sine personlige dokumenter, men fikk til svar at man ikke hadde funnet noe særlig med dokumenter. Quisling ble isteden beskyldt for å ha ødelagt papirer, noe han bestred. Det er på det rene at enkelte av dokumentene

Dagbladet har gjennomgått, nettopp er papirer som Vidkun Quisling etterlyste.

Dokumentene som nu er funnet, må enten skrive seg fra politiets beslag på Gimle eller Slottet eller være innholdet i de tre dokumentmapper tre av «gjestene» – sikkerhetsstyrer på Gimle – leverte til politimester Heinrich Meyer 9. Mai 1945. Innholdet i disse dokumentmappe- ne ble ikke fremlagt i Quisling-saken og har vært forsvunnet siden innleveringen.

Den store dokument-samlingen som har kommet frem gjennom Dagbladet, var i påtalemyndighetens besiddelse før den ble overlevert til Maria og Vidkun Quisling's «landssvikbo» som ble bestyrt av høyesterettsadvokat Sverdrup-

Thygesen. Den har trolig ligget på loftet hos høyesterettsadvokat Sverdrup-Thygesen i flere tiår til tross for at Maria Quisling flere ganger etterlyste dem og påberopte seg sin klare eiendomsrett.

Granskning

Påtalemyndigheten begikk en klar rettsfornektelse da den ikke ga Vidkun Quisling og hans forsvarer, høyesterettsadvokat Henrik Bergh, adgang til dokumentene, men isteden benektet deres eksistens. At påtalemyndigheten bevisst har stukket dokumentene unna, er umulig å bevise, men mange vil nok gjøre seg sine tanker. Dette gjelder ikke minst de dokumentene som ble sendt til Møllergaten 19 og overle-

vert til politimesteren like etter den tyske kapitulasjon.

Domsresultatet i saken mot Vidkun Quisling var gitt før retten ble satt, og det er usannsynlig at dokumentene han ba om kunne ha reddet hans liv. Men det ville ha gitt et annet bilde av Vidkun Quislings person. Aktoratet og retten fremstilte han som en maktbegjærlig person. Dette viser dokumentene klart at han ikke var.

I alle tilfelle er vi enig med Dagbladets kulturredaktør, dr. philos Hans Fredrik Dahl, når han sier at påtalemyndighetens opptreden i denne forbindelse ikke vil stå for historiens dom. Det tror vi heller ikke meget annet av rettsoppgjøret vil gjøre. Men usannsynlig grovt er det når man nekter en person som

kjemper for sitt liv de dokumenter han ber om.

Det er nu kommet frem så meget om myndighetenes behandling av Vidkun Quisling's privatarkiv etter 1945 at en granskning er nødvendig. Det må bringes på det rene hvorledes påtalemyndigheten i 1945 behandlet hans dokumenter og hvem som hadde ansvaret for at arkivet ble stukket unna. Det er også en oppgave for myndighetene å fastslå om det er flere dokumenter på vidvanke. Dersom det viser seg at de dokumenter Dagbladet har bragt frem ikke stammer fra de tre veskene fra Gimle, må disse frembringes. Påtalemyndigheten fikk dem i 1945 og burde holdes ansvarlig for hva som har skjedd med dem.

Sen regjeringsadvokat

Er ikke staten interessert i å sikre Vidkun Quisling's privatarkiv?

Efterat Dagbladet bragte nyheten om funnet, tok det flere dager før staten foretok seg noe for å sikre dokumentene og avklare eiendomsforholdene. Samme dag som Dagbladet bragte nyheten om arkivet, bragte Dagsrevyen en reportasje der Dagbladets kulturredaktør viste frem dokumentene. Mens dokumentene var i Dahl's besiddelse,

kunne staten lett ha sikret seg dem gjennom et foreløpig beslag. Det er utelukket at namsretten ville ha avslått en slik begjæring. Isteden gikk det flere dager før regjeringsadvokaten trådte inn på arenaen. Noe beslag ble da heller ikke begjært.

Det er nå klart at enten Universitetsbiblioteket eller Riksarkivet vil få privatarkivet. Hvem det til slutt blir som får dokumentene, vil blandt annet avhenge av eien-

domsspørsmålet. Det kan imidlertid være lite tvilsomt at dokumentene var Maria Quisling's eiendom og skulle ha vært overlevert henne av bestyreren for «landssvikboet» når påtalemyndigheten gav dem fra seg. Maria Quisling etterlyste flere ganger Vidkun Quisling's papirer hos «landssvikboet's» bestyrer, i Erstatningsdirektoratet og Justisdepartementet. Hun fikk aldri noe svar. Maria Quisling testamenterte alle sine etterlatte papirer til Uni-

versitetsbiblioteket, og der hører også det nyfundne arkivet hjemme.

Flere parter har interesse av at dokumentene blir i Universitetsbibliotekets eie. I Maria Quisling's testament er det bestemt at kopier av Vidkun Quisling's papirer skal overlates til Institutet för Offentlig och Internationell Rätt i Stockholm, Susquehanna university i USA og Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie.

Quisling-papirer til salgs

En rekke brev fra Vidkun Quisling's privatarkiv har vært solgt i antikvariatet de siste par årene. Flere av disse brevene er personlige brev Vidkun Quisling skrev til sine foreldre fra utlandet, og skriver seg fra den perioden de personlige brevene i det nyoppdagede Quisling-arkiv dekker. Det er imidlertid uklart hvor disse brevene stammer fra. Når myndighetene nu arbeider for å avklare eiendomsretten til det nyoppdagede arkivet, vil det være naturlig samtidig å undersøke hvor antikvariatenes brev stammer fra.

H.r.advokat Sverdrup Thygeson og hans rolle i «arkivsaken»

Under overskriften «KJENTE OSLO-ADVOKATER VILLE HA MARIA QUISLING PÅ FATTIGKASSA, MENS KJELTRINGER FRITT FIKK FORSYNE SEG AV HENNES MILLIONER» hadde vår avis i oktober 1980 en større reportasje om h.r.advokat Sverdrup Thygeson og o.r.sakfører Arve Arvesen, og deres roller som de ansvarlige for Vidkun og Maria Quisling's fellesbo.

I innledningen til reportasjen skrev vi den gang:

«Arvingene etter Maria Quisling har gått glipp av kjempebeløp på grunn av Erstatningsdirektoratets uansvarlige, nærmest kriminelle behandling av Vidkun og Maria Quisling's fellesbo. I flere år kunne hvem som helst fritt forsyne seg med malerier av verdensklasse, russiske ikoner, gull og sølvgenstander, bøker og ikke minst bunker med Vidkun Quisling's verdifulle manuskripter.

I mange «pene» Oslo-hjem dekkes det idag til selskaper med stjålet Quisling-service, og gjestene kan beundre malerier og vakkert innbo som egentlig skulle ha tilhørt Maria Quisling's arvinger.»

Vår reportasje bygget på Maria's 28 siders beretning til Erstatningsdirektoratet, hvor hun forteller om Quisling-boets millionverdier, deriblant Vidkun Quisling's historiske dokumenter og boksamlinger som lå på Gimle, og i kjeller- og loftslokaler rundt om i Oslo.

I sin beretning er ikke Maria Quisling nådig mot de ansvarlige for boet, tilsynsmann h.r.advokat Sverdrup Thygeson og hans fullmektig o.r.sakfører Arve Arvesen.

Disse lot ikke boet registrere før i 1947, og meldte heller ikke fra til politimyndighetene om de store verdier som var stjålet fra boet i årene 1945–47. I beretningen hevdes det også at o.r.sakfører Arve Arvesen ga bort løsøre.

Om verdifulle bøker som kom vekk skriver Maria Quisling:

«På loftet i N. Slottsgate 3 (som h.r.advokat Sverdrup Thygeson disponerte, red. anm.) fant jeg et lite verk etter min mann, meget interessante papirer angående forholdene i Russland. Jeg ba om å få dem utlevert, eller lånt til gjennomsyn. Papirene kjente jeg godt fra før, da min mann hadde lest dem for meg.

Jeg fikk gjennomsett verket, men o.r.sakfører Arvesen tok det fra meg, og senere er disse papirer forsvunnet. Jeg har bedt o.r.sakfører Arvesen finne dem, og skrev til Erstatningsdirektoratet angående dette, men o.r.sakføreren svarer at min erindring er feilaktig.

Et annet sted i beretningen heter det:

«Også Vidkun Quisling's papirer ble oppbevart på advokat Sverdrup Thygeson's kontor. Disse papirer ble gjennomsett først høsten 1948. Tilstede var o.r.sakfører Arvesen og herr Halvor Holter. Papirene angående forholdene i Russland, som jeg så på loftet i 1946, var da borte. Det var temmelig få av Vidkun Quisling's papirer i behold, for det meste avisutklipp og noen fotografier.»

Om forholdene på Gimle i årene etter 1945 skriver hun:

«I min manns og min boksamling på Gimle var mange verdifulle bøker på fransk, russisk, engelsk, norsk, spansk, italiensk og kinesisk. Der var flere antikke bøker fra 16.–17. århundre, dessuten praktutgaver, tilsammen ca. 2000 bind. Kunsthandler Wang verdsatte i fe-

bruar 1946 bøkene på Gimle til 25 000 kroner. Dette skjedde etter anmodning fra Aker Kommune, mens bostyret ikke har latt bøkene registrere i det hele tatt, meg bekjent. Bøkene var således ikke med i registreringen på Gimle i 1947, og de bøker som var sendt på Lageret i Monradsgate ble ikke registrert eller tallet der under registreringen i juni 1947, og er heller ikke blitt det den dag i dag.»

På grunn av plassmangel kan vi ikke gjengi hele den 28 siders beretning fra Maria Quisling til Erstatningsdepartementet, som forteller om advokatens kynisme og rå behandling av enken etter Vidkun Quisling, om den utrolige behandling av booppgjøret og om en ansvarsløshet fra advokatens side som det neppe kan oppvises maken til i slike saker. Selv «Arbeiderbladet» ga da også i den tid uttrykk for forømmelser fra advokatene Sverdrup Thygeson og Arve Arvesen, og kritiserte sterkt bostyret. Når det ikke ble forlangt granskning av forholdene, må det alene skyldes at rettsikkerheten i de år var satt ut av funksjon.

På side 1 i månedens nummer av «Folk og Land» drar vi den slutning at Quisling-arkivet som ble funnet for en tid siden, stammer fra innbrudd i Maria Quisling's leilighet før hun døde. Kilder som ønsker å være anonyme opplyser til «Verdens Gang» at dette er riktig. Også Iris Tufte, som sto Maria Quisling nær til det siste, mener det samme. Hun husker at det sto flere kasser med papirer på stuegulvet, men at de var forsvunnet da boet skulle besiktiges.

Etter utviklingen de siste dager er det likevel trolig at våre slutninger var forhastet. Bl.a. er bragt på det rene at arkivet i sin tid lå på et loft i N. Slottsgate før «TOM» fikk fatt i det. Det var dette loft Sverdrup Thygeson disponerte, og som Maria Quisling forteller om i sin beretning. Spørsmålet er nå om arkivet lå på samme loft etter avsluttet booppgjør, og om det er stjålet herfra, eller rett og slett dumpet på søppelhaugen. Var dette verdifulle arkiv i det hele tatt registrert av h.r.advokat Sverdrup Thygeson?

Vi spør.

Mange krever et svar.